

Σημείωμα Πτηνολογικού Συνδέσμου Κύπρου για τις πρόσφατες πυρκαγιές στην Αργάκα και Σολέα

Λευκωσία, 23 Ιουνίου 2016

Οι φωτιές των τελευταίων ημερών έχουν κάψει μεγάλες εκτάσεις δασικής και δασώδους / φυσικής έκτασης στην περιοχή Αργάκας – Δάσος Πάφου και στην περιοχή Σολέας. Η καμένη έκταση σύμφωνα με επίσημες πηγές υπολογίζεται γύρω στα 8 τετραγωνικά χιλιόμετρα όσον αφορά τη φωτιά της Αργάκας και περίπου 17 τετραγωνικά χιλιόμετρα όσον αφορά τη φωτιά της Σολέας (σύμφωνα με το European Forest Fire Information System, του JRC).

Οι φωτιές έχουν κάψει και υποβαθμίσει περιοχές του Δικτύου Natura 2000, συγκεκριμένα η φωτιά στην Αργάκα έχει κάψει εξ' ολοκλήρου περιοχές που ανήκουν στο Δάσος Πάφου, ενώ η φωτιά στη Σολέα, φαίνεται να έχει κάψει περιοχές που ανήκουν στη Ζώνη Ειδικής Προστασίας (περιοχή Natura 2000 για τα πουλιά) 'Ατσάς – Άγιος Θεόδωρος' και μέρος του Τόπου Κοινοτικής Σημασίας (περιοχή Natura 2000 για οικοτόπους και είδη πανίδας και χλωρίδας) 'Μαδαρή Παπούτσα'. Η περιοχή που έχει καεί εντός Natura 2000 ακόμα δεν έχει υπολογιστεί με ακρίβεια αλλά μάλλον είναι της τάξεως των 10-12 τετραγωνικών χιλιομέτρων και για τις δύο πυρκαγιές.

Τα είδη πουλιών που επηρεάζονται σε αυτές τις περιοχές είναι κυρίως δασόβια είδη, όπως ο Αετός Μπονέλλι (Σπιζαετός) *Aquila fasciata* του οποίου τουλάχιστον 2 χωροκράτειες έχουν καεί ή / και επηρεαστεί ανεπανόρθωτα. Αυτό είναι το μοναδικό είδος αετού που υπάρχει στην Κύπρο, και συνολικά υπάρχουν περίπου 40 ζευγάρια. Άλλα είδη είναι τα δύο ενδημικά η Σκαλιφούρτα *Oenanthe cyprica* και ο Τρυπομάζης *Sylvia melanothorax*, η Δακκανούρα *Lanius nubicus*, το Σιταροπούλι *Emberiza caesia* και η Πευκοτρασίηλα *Lullula arborea*. Ενώ οι περιοχές είναι σημαντικές και για τα είδη Πέμπετσος *Parus ater cypriotes*, Δενδροβάτης *Certhia brachydactyla dorothea*, Νυχτοπούλι *Caprimulgus europaeus* και Διπλογέρακο *Buteo rufinus*.

Εκτός από τα πουλιά άλλα είδη όπως φυτά, ερπετά, νυχτερίδες και άλλα θηλαστικά και αμφίβια έχουν επίσης.

Η βλάστηση που κάηκε αποτελείται κυρίως από Τραχεία Πεύκη (*Pinus brutia*) και Θαμνώδη βλάστηση Λατζιάς (*Quercus alnifolia*), η οποία είναι και ενδημικό είδος, δηλαδή υπάρχει μόνο στην Κύπρο. Επίσης υπάρχουν σημαντικές ρεματιές και κοιλάδες που επηρεάστηκαν και έχει καεί σημαντική παραποτάμια βλάστηση στην περίπτωση της Σολέας. Σύμφωνα με πληροφορίες ορισμένα δέντρα που κάηκαν είχαν ηλικία πέραν των 80 ετών..

Οι φωτιές αυτές αποτελούν αναμφισβήτητα σοβαρή υποβάθμιση των οικοτόπων των περιοχών αυτών.

Γενικά σχόλια:

Η φωτιά στα Μεσογειακά οικοσυστήματα είναι φυσικό φαινόμενο, και πολλά είδη βλάστησης είναι προσαρμοσμένα σε αυτήν. Οι φωτιές των τελευταίων ημερών αποτελούν προσωρινή σοβαρή υποβάθμιση των οικοτόπων που κήκαν, και το πιθανότερο είναι ότι θα επηρεάσουν σημαντικά τουλάχιστον προσωρινά, δηλαδή για τα επόμενα 3-5 χρόνια, τις φυτοκοινωνίες και τις ζωοκοινωνίες που ζούσαν εκεί.

Όμως πιο σημαντικό από την επίδραση της φωτιάς, είναι το τι θα γίνει μετά για την αποκατάσταση των καμένων περιοχών. Οι αναγγελίες για 'ταχεία αναδάσωση' δεν συμβαδίζουν με τις αναγνωρισμένες πρακτικές και θα μπορούσαν να έχουν το αντίθετο αποτέλεσμα για την αποκατάσταση των καμένων περιοχών.

Το Τμήμα Δασών έχει 'Πολιτική για την παραγωγή και εγκατάσταση δασικών φυτών' που καλύπτει τις θέσεις του για αναδασώσεις (Τμήμα Δασών Τ.Δ.ΕΠ.1/2011). Η πολιτική αυτή ορθά αναφέρει στη σελίδα 11, σημείο (δ): *Όπου η φυσική αναγέννηση βρίσκεται σε διαδικασία εγκατάστασης, όπως γίνεται σε αρκετές περιπτώσεις μετά από πυρκαγιά, θα αποφεύγονται οι παρεμβάσεις ή όταν υλοποιούνται, αυτές θα αποσκοπούν στην υποστήριξη και επιτάχυνση της διαδικασίας της φυσικής αναγέννησης και θα ακολουθούν φυσικές διαδικασίες'.*

Γίνεται εξάλλου και αναφορά στην ιδιαιτερότητα που έχει η αποκατάσταση των περιοχών που βρίσκονται μέσα σε περιοχές Natura 2000, όπου αναφέρει στη σελίδα 12, σημείο (ε): *Σε εκτάσεις με φυσικούς οικοτόπους, όπως αυτοί καθορίζονται στην Οδηγία των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) καθώς και στα Εθνικά Δασικά Πάρκα και περιοχές του Δικτύου Natura 2000, οι παρεμβάσεις εγκατάστασης βλάστησης θα αποσκοπούν αποκλειστικά στην αποκατάσταση και βελτίωση των υφιστάμενων οικοτόπων και άλλων τύπων φυσικής βλάστησης. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στους οικοτόπους προτεραιότητας (σπάνιους σε ευρωπαϊκό επίπεδο) οι οποίοι σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υποβαθμίζονται από οποιαδήποτε παρέμβαση.*

Οι πιο πάνω είναι σημαντικοί παράμετροι με τις οποίες ο Πτηνολογικός Σύνδεσμος Κύπρου συμφωνεί.

Ο Πτηνολογικός Σύνδεσμος τονίζει:

Αναγέννηση και αποκατάσταση των καμένων περιοχών:

- **Η αλλαγή του κλίματος** είναι πραγματικότητα πλέον, και ενώ 50 χρόνια πριν τα δάση που καίγονταν είχαν πολύ πιο ευοίωνες προοπτικές ανάκαμψης σήμερα οι προοπτικές τους είναι πιο δυσοίωνες, λόγω των υψηλότερων θερμοκρασιών και της ανομβρίας που επικρατεί και θα χειροτερέψει τα επόμενα 10-20 χρόνια.
- Παρόλα αυτά, **το ισχυρότερο όπλο που έχουμε για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή είναι τα υγιή οικοσυστήματα**, που παρέχουν **σωρεία υπηρεσιών (οικοσυστημικές υπηρεσίες)**. Οι βασικότερες υπηρεσίες που παρέχουν τα δάση, είναι η συγκράτηση του νερού (δεν είναι τυχαίο ότι ο μόνος υγιής υδροφορέας στην Κύπρο βρίσκεται κάτω από το Τρόδος και το Δάσος Πάφου), ο εμπλουτισμός και συγκράτηση του εδάφους (το έδαφος είναι η βάση της ζωής στον πλανήτη), η ρύθμιση του κλίματος

με την δέσμευση του άνθρακα, η ρύθμιση της θερμοκρασίας, παρέχουν χώρο για τη βιοποικιλότητα (τα ζώα και τα φυτά που υπάρχουν γύρω μας, κάποια στην Κύπρο είναι και ενδημικά, δηλαδή δεν υπάρχουν πουθενά αλλού), είναι η βάση οικονομικών δραστηριοτήτων ειδικά για τις ορεινές / αγροτικές περιοχές, και τέλος παρέχουν στον άνθρωπο ευεξία και ευημερία. Οι υπηρεσίες αυτές συχνά υποτιμούνται ή αγνοούνται υπέρ του βραχυπρόθεσμου κέρδους.

Τι πρέπει να γίνει:

- Για να μπορέσει το οικοσύστημα να αποκατασταθεί θα πρέπει να το βοηθήσουμε στο βαθμό που μπορούμε και πρέπει.
- Για το είδος βλάστησης που έχει καεί η ενδεικνυόμενη αντιμετώπιση μετά την πυρκαγιά **είναι η φυσική αναγέννηση και όχι η τεχνητή αναδάσωση.**
- Το πιο βασικό θέμα που πρέπει να αντιμετωπιστεί μετά τη φωτιά **είναι η διατήρηση του εδάφους, καθότι ελλοχεύει κίνδυνος διάβρωσης.** Αν το έδαφος χαθεί η αναγέννηση θα είναι πολύ δύσκολη γιατί η βλάστηση δεν θα μπορεί να ριζώσει.
- Για αυτό το λόγο **επεμβάσεις με μηχανικά μέσα όπως τράκτορ, διάνοιξη δρόμων και λωρίδων πυροπροστασίας** μέσα στις καμένες περιοχές και άλλα επεμβατικά μέτρα, **πρέπει να αποφευχθούν στο μέγιστο βαθμό,** γιατί θα εντείνουν τη διάβρωση του εδάφους και να κάνουν την κατάσταση πολύ χειρότερη.
- Η φυσική αναγέννηση παίρνει χρόνο, επομένως δεν πρέπει να δημιουργούνται εσφαλμένες εντυπώσεις στον κόσμο ότι σε λίγα χρόνια το δάσος θα έχει επανέλθει, όμως και η βλάστηση που θα επανέλθει άμεσα (από του χρόνου) θα είναι σημαντική για τα είδη που θα εποικήσουν την περιοχή ξανά. Η φυσική διαδοχή των φυτοκοινωνιών προβλέπει ότι πρώτα φυτρώνουν τα χόρτα και άλλη ποώδης βλάστηση και τα φρύγανα, μετά οι θάμνοι και τέλος τα δέντρα. Τα πρώτα δέντρα μπορεί να ριζώσουν άμεσα αλλά για να πάρει μορφή δάσους με δέντρα θα χρειαστούν περίπου 15 χρόνια.
- Κάποια από τα δέντρα που κήκαν θα αναγεννηθούν γιατί μπορεί να μην έχουν καεί εντελώς.
- **Η βόσκηση** μέσα στις καμένες περιοχές θα πρέπει να απαγορευτεί (εάν επιτρεπόταν) ή να είναι πολύ περιορισμένη γιατί μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αναγέννηση.
- Θα πρέπει όλες οι καμένες περιοχές (όσες δεν είναι) **να κηρυχθούν απαγορευμένες ζώνες κυνηγίου** για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα.
- Όλη η περιοχή που έχει επηρεαστεί θα πρέπει να μπει κάτω από ένα αυστηρό πολεοδομικό καθεστώς προστασίας.
- Ειδικά στην κρατική έκταση θα πρέπει να απαγορευτεί η ελεύθερη πρόσβαση και στον χώρο να εισέρχονται μόνο οι κρατικές υπηρεσίες και όσοι έχουν κάποιο ρόλο στην αποκατάσταση.
- Δεν θα πρέπει **οι αρμόδιες αρχές να προχωρήσουν στο κόψιμο των καμένων δέντρων άμεσα.** Όταν θα γνωρίζουμε ποια δέντρα έχουν καεί εντελώς κάποια μπορούν να κοπούν (με μη επεμβατικούς τρόπους, πχ άνοιγμα δρόμων για πρόσβαση στα δέντρα) και να τοποθετηθούν κάθετα στη ροή του νερού ώστε να αποκόψουν τη διάβρωση του εδάφους. Δεν θα πρέπει να απομακρυνθούν. Το καμένο ξύλο περιέχει σημαντικές

θρεπτικές ουσίες που πρέπει να επιστρέψουν στο οικοσύστημα για να βοηθήσουν την αναγέννηση.

- Θα πρέπει να γίνουν προσεκτικά ήπιες επεμβάσεις σε επιλεγμένες περιοχές έργα με κορμούς και κλαδοπλέγματα για συγκράτηση του εδάφους, του νερού και της διάβρωσης.
- **Δεν θα πρέπει να δοθούν άδειες για εκμετάλλευση του καμένου ξύλου** και θα πρέπει να υπάρχει συστηματική επιτήρηση για τους παρανομούντες. Σε αυτό μπορούν να βοηθήσουν οι εθελοντές.
- Στην συντριπτική πλειοψηφία των περιοχών που έχουν καεί θα πρέπει να αφηθεί η φυσική αναγέννηση. Να γίνουν μόνο πολύ στοχευμένες παρεμβάσεις αναδάσωσης σε επιλεγμένες περιοχές, εάν κριθεί απαραίτητο, και για να υποβοηθηθεί η φυσική αναγέννηση.
- Τέλος **υπενθυμίζεται ότι για οποιοσδήποτε επεμβάσεις σε περιοχές του Δικτύου Natura 2000 απαιτούνται πρώτα ειδικές μελέτες.**

Μελέτες / παρακολούθηση/ επανασχεδιασμός της πολιτικής:

- Είναι πολύ σημαντικό στα πλαίσια των μετά τη φωτιά έργων να καθιερωθεί **συστηματικό πρόγραμμα καταγραφών της χλωρίδας και πανίδας των καμένων περιοχών**, από έμπειρους επιστήμονες και **με συστηματικό τρόπο**, ώστε να παρακολουθείται η φυσική αναγέννηση και άλλες αλλαγές.
- Καλό θα ήταν να γίνει **προσπάθεια συγκέντρωσης στοιχείων για την κατάσταση των περιοχών πριν την πυρκαγιά**, ώστε να μπορέσουν να γίνουν συγκριτικές αναλύσεις και να εξαχθούν συμπεράσματα.
- Οι **μελέτες και οι καταγραφές αυτές θα πρέπει να λάβουν υπόψη την αλλαγή του κλίματος** και να αναλύσουν τα δεδομένα με βάση την παρατηρούμενη αλλαγή του κλίματος στην Κύπρο και τις επιπτώσεις που αυτή έχει στις φυσικές φυτοκοινωνίες.
- Θα πρέπει το **Τμήμα Δασών να αξιολογήσει την πολιτική και των μέσων της πρόληψης**, μεταξύ των **οποίων και της πολιτικής των αντιτυρικών ζωνών και των δασικών δρόμων**. Ο Πτηνολογικός εδώ και χρόνια εκφράζει ανησυχίες για την πολιτική των εκτεταμένων αντιτυρικών ζωνών και το κατά πόσο είναι χρήσιμες για την κατάσβεση της πυρκαγιάς. Οι αντιτυρικές ζώνες προσφέρουν πρόσβαση στα πιο απόκρημνα μέρη, αποτελούν οι ίδιες κίνδυνο πυρκαγιάς και φέρνουν στην καρδιά του δάσους λαθροθήρες, λαθρούλοτόμους, και άλλους ασυνείδητους που αποθέτουν σκουπίδια και προκαλούν όχληση σε ευαίσθητα είδη πανίδας. Κάποιες περιοχές που κάηκαν είχαν πάρα πολλές αντιτυρικές ζώνες και δασικούς δρόμους. Αν αυτές δεν λειτούργησαν ως έπρεπε, ή ως προέβλεπε ο σχεδιασμός, ή άλλα μέσα ήταν πιο αποτελεσματικά (π.χ. πτητικά), **τότε πιστεύουμε ότι είναι ευκαιρία να αναθεωρηθεί η πολιτική, με γνώμονα την προληπτική προστασία του δάσους και την προστασία της βιοποικιλότητας.**
- Θα πρέπει να εφαρμοστεί και να χρηματοδοτηθεί άμεσα η **Στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή** και να αναθεωρηθούν εφόσον χρειάζεται οι προτάσεις της σχετικά με τα δάση.
- Θα πρέπει να εφαρμοστεί και να χρηματοδοτηθεί άμεσα η **πολιτική για την ερημοποίηση και να επικαιροποιηθούν σχετικά κείμενα.**

- Θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα ίδρυσης εξοπλισμένων και εκπαιδευμένων ομάδων εθελοντών για πυρόσβεση και συντονισμό σε περίπτωσης πυρκαγιάς.
- Θα πρέπει με την ευκαιρία να γίνει επανεξέταση της πολιτικής της εκμίσθωσης της κρατικής δασικής γης και να σταματήσει κάθε εκμίσθωση κρατικής γης, για σκοπούς που δεν έχουν να κάνουν με την προστασία του δάσους και της βιοποικιλότητας, δεδομένου ότι χάθηκαν τόσο μεγάλες εκτάσεις, με σκοπό να διαφυλαχθεί και να προστατευτεί όσο μεγαλύτερη έκταση δάσους.
- Τέλος, ο Πτηνολογικός Σύνδεσμος Κύπρου τονίζει ότι όπως σε όλα, **η πρόληψη είναι καλύτερη από τη θεραπεία**. Επομένως, θα πρέπει **να αναθεωρηθούν όλες οι πολιτικές του κράτους που επιτρέπουν το κτίσιμο κατοικιών δίπλα στο δάσος ή εντός δασικών / φυσικών εκτάσεων**. Ως γνωστόν, και οι δύο πυρκαγιές ξεκίνησαν από ανθρώπινη εγκληματική αμέλεια από κατοικίες δίπλα ή εντός δασικών/δασωμένων εκτάσεων. Το να ελπίζουμε ότι δεν θα βρεθούν και άλλοι αμελείς άνθρωποι στο μέλλον είναι τουλάχιστον αφελές, επομένως χρειάζεται αλλαγή της κυβερνητικής πολιτικής.
- Λαμβάνοντας υπόψη ότι υπάρχει πρόταση για την **αναθεώρηση της πολιτικής για την μεμονωμένη κατοικία** που τώρα δυστυχώς επιτρέπει το χτίσιμο σπιτιών στα όρια του δάσους και εντός δασικών / φυσικών εκτάσεων, και υπάρχει γνωμοδότηση υπέρ της αναθεώρησης της από τις αρμόδιες αρχές, καλούμε **τον Υπουργό Εσωτερικών να δημοσιεύσει αυτήν την τροποποίηση άμεσα ώστε να αρχίσει να εφαρμόζεται**.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Δρ Κλαίρη Παπάζογλου, Εκτελεστική Διευθύντρια, clairie.papazoglou@birdlifecyprus.org.cy

Φιλίω Ιουλιανού, Λειτουργός Natura 2000, filio.ioulianou@birdlifecyprus.org.cy